

**Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä vaihtuvan
henkilöstön merkityksestä varhaiskasvatuksen pedago-
giikalle**

Tiia Eskelinen

Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma
Kevätlukukausi 2023
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Eskelinen, Tiia. 2023. " Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä vaihtuvan henkilöstön merkityksestä varhaiskasvatuksen pedagogiikalle". Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. 45 sivua.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää mitä näkemyksiä varhaiskasvatuksen opettajilla on vaihtuvan henkilöstön merkityksestä varhaiskasvatuksen pedagogiikalle. Vaihtuvalla henkilöstöllä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa päiväkodissa työskenteleviä sijaisia ja varahenkilöitä. Tavoitteena oli kuulla varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä ja saada käsitys siitä, miten sijaiset ja varahenkilöt vaikuttavat pedagogiseen toimintaan ja kuinka heidät huomioidaan päiväkodin pedagogisen toiminnan suunnittelussa.

Tutkimus on laadullinen tutkimus ja tutkimusote hermeneuttinen. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluin haastatellen yksitellen viittä (5) varhaiskasvatuksen opettajaa. Aineisto analysoitiin teemoitellen ja tuloksista erottui yhteensä seitsemän pääteemaa.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että sijaiset ja varahenkilöt huomioidaan pedagogisessa toiminnassa ja suunnittelussa. Sijaisten ja varahenkilöiden työskentelyä tukee hyvä perehdytys päiväkodin toimintakulttuuriin eri materiaalien sekä pedagogisten suunnitelmien avulla. Tarvittaessa pedagogista toimintaa muokataan tai se siirretään toiseen ajankohtaan.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että sijaiset ja varahenkilöt koetaan tärkeäksi osaksi päiväkodin henkilöstöä ja heidät tarvitaan ja halutaan töihin lapsiryhmään. Varahenkilöitä ja etenkin sijaisia huomioidaan yhä enemmän pedagogisessa suunnittelussa ja sijaisten ideat ja huomiot koetaan arvokkaiksi. Sijaiset ja varahenkilöt koetaan osaksi kasvattajatiimiä.

Asiasanat: Varhaiskasvatuksen pedagogiikka, Pedagoginen suunnittelu, Pedagoginen toiminta, Vaihtuva henkilöstö

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	5
2 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA	7
2.1 Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen vastuu	8
2.2 Pedagogisen toiminnan suunnittelu	10
3 VARHAISKASVATUKSEN VAIHTUVA HENKILÖSTÖ	12
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	14
4.1 Tutkimuskysymykset	14
4.2 Tutkimusote	14
4.3 Tutkimuksen lähestymistapa	15
4.4 Tutkimuksen osallistujat	16
4.5 Tutkimusaineiston keruu	16
4.6 Aineiston analyysi	18
4.7 Eettiset ratkaisut	20
5 TULOKSET	21
5.1 Sijaisten ja varahenkilöiden vaikutukset pedagogiseen toimintaan	21
5.1.1 Tiimin tuki ja perehdytys	22
5.1.2 Pedagogisen toiminnan muokkaus	23
5.1.3 Työtehtävien- ja vuorojen muutos	24
5.1.4 Pedagogisen toiminnan joustaminen	24
5.2 Sijaisten ja varahenkilöiden huomioiminen pedagogisessa suunnittelussa.....	25
5.2.1 Pedagogisten suunnitelmien muokkaus.....	26
5.2.2 Pedagogisten suunnitelmien selkeys	27

5.2.3	Sijaisten huomioidut kehittämässä pedagogista toimintaa	29
6	POHDINTA	30
6.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	30
6.2	Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet	33
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen vaihtuva henkilöstö ja etenkin sijaiset ovat nousseet julkiseen keskusteluun viime aikoina. Vaihtuvalla henkilöstöllä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa päiväkodin sijaisia ja varahenkilöitä. Vakituisten työntekijöiden poissaolot vaikuttavat päiväkodin arkeen ja sijaisista on pulaa. Nykyisin lapsiryhmän lasten ja aikuisten määrän suhteutus lapsiryhmittäin on haasteellista työvoimapulan takia ja myös sijaisista on pulaa (Kymäläinen, 2021, Yle). Varhaiskasvatuksen opettajat joutuvat tinkimään suunnitteluajastaan, koska työntekijöitä ei ole tarpeeksi (Kymäläinen, 2021, Yle).

Savelan (2023, Yle) haastatteleman päiväkodin johtajan mukaan sijaiset perehdytetään lapsiryhmän toimintaan ja heidät otetaan heti vastaan lapsiryhmään. Haastattelussa kerrotaan myös, että sijaiset pyritään sijoittamaan tuttuihin lapsiryhmiin, koska ryhmän pedagogiset toimintatavat ovat jo tuttuja sijaiselle. Haastatellun päiväkodin johtajan päiväkodissa pedagogisista lukujärjestyksistä tehdään selkeitä, jotta ne helpottavat vakituisten työntekijöiden ja sijaisten arkea (Savela, 2023, Yle). Tässä tutkimuksessa selvitettiin varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä sijaisten ja varahenkilöiden vaikutuksista pedagogiseen toimintaan sekä millä tavoin sijaiset huomioidaan pedagogisessa suunnittelussa. Eräs päiväkodin johtaja kertoi, että heidän päiväkodissaan ratkaisu vakituisten työntekijöiden poissaoloihin on omat varahenkilöt sekä sijaiset (Savela, 2023, Yle). Toimintatavat sijaisten tuloa varten ovat päiväkotikohtaisia ja näkemykset sijaisten vaikutuksista pedagogiseen toimintaan ja suunnitteluun ovat yksilöllisiä. Oli mielenkiintoista tutkia eri päiväkodeissa työskentelevien ja eri ammatillisista taustoista tulevien varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä tutkimusaiheesta.

Varhaiskasvatuksen opettajien näkemysten kuuleminen tutkittavasta aiheesta on tärkeää, koska varhaiskasvatuksen opettaja on päävastuussa lapsiryhmänsä pedagogisesta toiminnasta. Varhaiskasvatuksen opettaja on vastuussa pedagogiikasta ja opettajan tehtävä on arvioida, suunnitella ja kehittää pedagogista

toimintaa, jotta se vastaa varhaiskasvatuksen tavoitteita (Heikka ym., 2016, s. 1–2). Varhaiskasvatuksen opettajan johdolla koko kasvattajatiimi suunnittelee ja toteuttaa pedagogista toimintaa yhdessä (Opetushallitus, 2022, s. 18). Opettajan vastuulla on huolehtia, että lapsiryhmän päivä on rakennettu pedagogisesti ja kasvattajatiimi yhdessä ohjaa lapsia uuden oppimiseen päivittäin.

Tutkimuksen aihealuetta on sivuttu eri tutkimuksissa mutta erityisesti sijaisten ja varahenkilöiden vaikutuksia ja huomioimista pedagogisissa suunnitelmissa ja toteutuksessa ei ole tutkittu Suomessa. Sijaisten vaikutuksia varhaiskasvatukseen on tutkittu päiväkodin johtajien (Erkkilä, 2018; Lindroos & Sallinen, 2019) ja päiväkodin henkilöstön näkökulmasta (Mäki-Pollari, 2020). Kastinen (2022) on tutkinut sijaisten kokemuksia. Varhaiskasvatuksen pedagogisesta suunnittelusta on tehty myös useita opinnäytetöitä (Autioniemi, 2019; Jokela, 2022; Lemmetyinen, 2019; Raevaara, 2021; Thurén, 2019; Väisänen, 2020) mutta tutkimustietoa ei ole vielä sijaisten vaikutuksista pedagogiseen toimintaan ja sijaisten ja varahenkilöiden huomioimisesta pedagogisessa suunnittelussa. Tämän tutkimuksen aihe on tärkeä, koska tutkimus nostaa esiin varhaiskasvatuksen opettajien näkökulman ja näkemykset sijaisten vaikutuksista opettajien pedagogiseen suunnitteluun sekä pedagogiseen toimintaan.

2 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGIIKKA

Alilan ja Ukkonen-Mikkolan (2018, s. 7) mukaan pedagogiikka tarkoittaa tavoitteellista ja suunnitelmallista lapsen ja kasvattajan vuorovaikutukseen pohjautuvaa ammatillista ja institutionaalista toimintaa. He toteavat myös, että pedagogiikan tavoitteena on tietoisesti pyrkiä vaikuttamaan lapsen oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin. Myös Karila (2019, s. 10) toteaa, että suomalaisessa varhaiskasvatuksen pedagogiikassa pedagogiikka syntyy opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta. Karilan mukaan pedagogiikka ilmenee kaikissa päivän tilanteissa ja lasten arki on rakennettu varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden painotusten, arvojen ja tavoitteiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on kaiken päiväkodin toiminnan taustalla ja sen toteuttamiseksi on määritelty varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka yhdessä ohjaavat kaikkien Suomen päiväkotien toimintaa. Myös opetussuunnitelmat ohjaavat varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa, koska ne määrittelevät mitä arvoja, taitoja ja tietoja lasten on tarkoitus oppia varhaiskasvatuksessa (Edwards & Nuttall, 2005, s. 35).

Ohjaavien opetussuunnitelmien ja varhaiskasvatuslain lisäksi varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteutukseen lukeutuu kaikki arjessa lasten oppimisen tukemista varten tehdyt järjestelyt (Edwards & Nuttall, 2005, s. 35). Varhaiskasvatuksen pedagogiikka näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä ja opetuksen, hoidon ja kasvatuksen kokonaisuudessa (Opetushallitus, 2022, s. 22). Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on päiväkodissa tapahtuvaa lasten ja aikuisten välistä ja keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa (Rouvinen, 2007, s. 8). Kasvatusyhteisössä varhaiskasvatuksen pedagogiikka toteutuu varhaiskasvatuksen oppimisympäristön, tavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien avulla (Alila & Ukkonen-Mikkola, 2018, s. 7). Lisäksi varhaiskasvatuksen pedagogiikka toteutuu toiminnan dokumentoinnin, havainnoinnin sekä toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin kautta.

Salmisen (2014, s. 22–23) mukaan pedagogiikka ohjaa opettajan toimintaa ja se on määrätietoista. Hänen mukaansa varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisessa toiminnassa heijastuu opettajan tieto lasten ikävaiheista ja kyvyistä sekä niitä tukevista tavoista ja käytännöistä. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on tavoitteellista, eettistä ja suunniteltua toimintaa, jota ohjaa kunkin organisaation toimintakulttuuri sekä varhaiskasvatuksen pedagogiset asiakirjat (Rouvinen, 2007, s. 8). Rouvisen (2007, s. 8) mukaan varhaiskasvatuksen pedagogiikan keskiössä on arviointi, jonka avulla varhaiskasvatuksen opettaja voi tehdä muutoksia suunniteltuun toimintaan. Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa opetus edellyttää varhaiskasvatuksen opettajalta toiminnan jatkuvaa tarkastelua (Salminen, 2014, s. 24). Edwards ja Nuttall (2005, s. 36) mukaan varhaiskasvatuksen pedagogiikka toteutuu arjessa, kun kasvattaja tulkitsee aktiivisesti tilanteita eri kontekstien kautta. Opettajan toiminnassa heijastuu hänen omat arvonsa, mitkä ovat tärkeitä opettajan ja lasten välisessä pedagogisessa suhteessa (Salminen, 2014, s. 24). Varhaiskasvatuksen opettaja tulkitsee arjen kasvatuksellisia tilanteita ja tarvetta pedagogiikan ja omien arvojensa kautta.

2.1 Varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen vastuu

Päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettajat ovat teoreettisesti koulutettuja varhaiskasvatuksen pedagogiikan ammattilaisia (Rouvinen, 2007, s. 196). He ovat tilannetietoisia, refleктоivia ja he tarkastelevat opetuksellisia tilanteita pedagogisesta näkökulmasta (Salminen, 2014, s. 24). Varhaiskasvatuksen opettajat huolehtivat lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisesta ja arvioinnista sekä lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta, toiminnan toteutumisesta ja sen tavoitteellisuudesta, arvioinnista ja kehittämisestä (Opetushallitus, 2022, s. 10, 18). Karilan (2017, s. 75) mukaan opetus- ja opetussuunnitelmaosaaminen sekä pedagogiseen johtamiseen liittyvä osaaminen ovat varhaiskasvatuksen opettajan erityisosaamisen alueita kasvattajatiimissä. Varhaiskasvatuksen opettajan lisäksi muu kasvattajatiimi omaa riittävän varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan liittyvän osaamisen (Karila, 2017).

Kasvattajatiimissä varhaiskasvatuksen opettaja huolehtii pedagogisen toiminnan kehittamisestä sekä, että pedagogiikka perustuu varhaiskasvatukselle asetettuihin tavoitteisiin (Heikka ym., 2016). Opettajajohtajuuden keskeisiä tehtäviä ovat päivittäisen pedagogiikan johtaminen, kasvattajatiimin pedagoginen johtajuus ja kasvattajatiimin jäsenten osallistaminen ja yhteistyö (Heikka, 2016). Fonsén (2014, s. 172) mukaan pedagoginen johtajuus on jaettua johtamista, johon osallistuu myös organisaation eri toimijat. Johtajuus on jaettua vastuuta perustehtävän kehittamisestä ja laadusta (Fonsén, 2014, s. 31). Toimiva pedagoginen johtajuus on jaettua vastuuta ja yhdessä sovittujen sopimusten ja arvojen ylläpitämistä (Fonsén, 2014, s. 172).

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä on huolehtia päivittäisten toimintojen organisoinnista sekä lastenhoitajien ja muun avustavan henkilöstön työtehtävien jakamisesta kasvattajatiimissä (Heikka ym., 2016). Jaettu johtajuus näkyy kasvattajatiimin tasolla vastuun jakautumisena positoiden mukaisessa laajuudessaan huolehtimalla laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisesta (Fonsén, 2014, s. 185). Fonsén (2014, s. 194–195) mukaan varhaiskasvatuksen opettaja on tiiminsä pedagoginen johtaja mutta esimerkiksi lastenhoitaja vastaa myös pedagogisesta johtajuudesta omaan työnkuvaansa kuuluvalla tavalla toteuttaen yhdessä sovittuja arvoja ja toimintaperiaatteita. Varhaiskasvatuksen opettaja mahdollistaa ryhmässään pedagogisen toiminnan ohjaamalla ryhmän työntekijöitä huomioimalla heidän erityisosaamisensa (Salminen, 2017, 9. luku). Varhaiskasvatuksen opettaja ohjaa kasvattajatiimin jäseniä toteuttamaan pedagogiikkaa jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet ja tuen huomioiden (Heikka ym. 2016, s. 198), koska kasvattajatiimi on vastuussa kasvatustyöstä ja suunnittelusta (Fonsén, 2014, s. 115–116).

Pedagoginen johtaminen tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen opettaja on vastuussa lasten opettamisen ja oppimisen tavoitteista ja menetelmistä (Heikka & Waniganayake, 2011, s. 510). Heikan ja Waniganayake (2011, s. 510) mukaan varhaiskasvatuksen opettajilla on tärkeä rooli ja vastuu huolehtia, että kasvatopedagogiikka vastaa lapsiryhmän lasten kykyjä, tarpeita ja kiinnostuksen kohteita. Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on luoda tiimistä sellainen,

jossa tiedonjako, oppiminen ja vastuu jakautuu tiimin, lasten ja vanhempien kesken (Heikka & Waniganayake, 2011, s. 510).

Varhaiskasvatuksen opettajan johtaminen jakautuu pedagogiikasta huolehtimiseen, pedagogiikan hallitsemiseen ja pedagogiikan johtamiseen (Heikka ym. 2016, s. 198). Heikka ym. (2016) mukaan varhaiskasvatuksen opettajan pedagogiikan hallitseminen näkyy esimerkiksi kasvattajatiimin muiden työntekijöiden ja lapsiryhmän ohjaamisena ja työnjaon huolehtimisena sekä tulevien toimintojen organisointina ja johtamisena. Pedagogiikan johtaminen näkyy päiväkodin toiminnassa opetussuunnitelmien tavoitteiden toteuttamisena ja itsenäisenä pedagogisen toiminnan suunnitteluna, tiimipalavereissa ja arjessa (Heikka ym., 2016).

2.2 Pedagogisen toiminnan suunnittelu

Varhaiskasvatuksen opettajia koskevassa työaikamääräyksessä (Opetusalan ammattijärjestö, 2019, s. 4) todetaan, että varhaiskasvatuksen opettajan työnkuvaan kuuluu lapsiryhmän ulkopuolella tapahtuvat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kasvatustyön- ja opetuksen suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistehtäviin ja varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmien laatimiseen kuuluva aika. Opetuksen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen suunnattua aikaa kutsutaan sakajaksi (Heikka, 2022). Lapsiryhmän ulkopuolisiin tehtäviin varataan 13 % työajasta eli noin 5 tuntia viikossa (Opetusalan ammattijärjestö, 2019, s. 4). Sak-ajan lisäksi varhaiskasvatuksen opettaja varaa riittävästi työaikaa lasten vanhempien tapaamisiin, asiantuntijayhteistyöhön sekä moniammatilliseen tiimityöhön (Opetusalan ammattijärjestö, 2019, s. 4). Varhaiskasvatuksen opettajat suunnittelevat opetusmenetelmien, oppimisympäristöjen ja materiaalien monipuolista käyttöä sekä leikin pedagogiikkaa ja valmistelevat sak-ajalla tulevia pedagogisia toimintahetkiä (Heikka ym., 2022, s. 8).

Varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat kokonaisuudessaan lapsiryhmänsä pedagogisen toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista (Pakanen,

2019, s. 5). Pedagoginen suunnittelu tarkoittaa ajanhallinnan, opetustilan organisoimisen, materiaalien ja ryhmäjärjestelyjen suunnittelua (Fochi, 2022, s. 232). Se voi olla arjessa tapahtuvan pedagogisen toiminnan tai yksittäisten pedagogisten tuokioiden suunnittelua. Varhaiskasvatuksen opettajat hyödyntävät suunnitellaikansa varhaiskasvatuksen järjestyksen edistämiseen ja pedagogisen toiminnan suunnitteluun opinnäytetyön tulosten mukaan (Lemmetyinen, 2019, s. 91–92). Sak-ajalla varhaiskasvatuksen opettajat suunnittelevat eri oppimisen alueita tukevaa pedagogista toimintaa (Heikka ym., 2022). Pedagogisen suunnittelun kautta varhaiskasvatuksen opettaja huomioi lasten yksilölliset tarpeet ja havainnot ja huomioi ne pedagogisessa dokumentoinnissa (Heikka ym., 2022).

Jokelan (2021, s. 62) ja Thurén (2019) opinnäytetöiden havaintojen perusteella pedagogisen suunnittelun perustana ovat ohjaavat asiakirjat, kuten eritasoiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Thurén (2019) korostaa, että kasvattajatiimin pitkäaikainen yhteistyö, lasten henkilökohtainen tunteminen sekä pienryhmätoiminnan suunnittelu tukee pedagogista toimintaa. Pedagogisen toiminnan suunnittelulla varhaiskasvatuksen opettaja luo oppimistilanteita, jotka tukevat lapsia hahmottamaan maailmaa sekä tukee aikuisten käsityksiä opetusidentiteetistään ja suhtautumisestaan lapsiin (Fochi, 2022, s. 232). Varhaiskasvatuksen opettaja on pedagogiikan ammattilainen, jonka tehtävänä on muodostaa pedagogisen dokumentoinnin kautta jokaisen lapsen varhaiskasvatuksesta pedagogisesti suunniteltua ja tavoitteellista toimintaa (Pakanen, 2019, s. 5; Rintakorpi, 2019, s. 28).

Varhaiskasvatuksen opettajat keskittyvät sak-ajalla erityisesti pedagogiseen suunnitteluun ja arviointi ja kehittämistyö voivat jäädä vähemmälle (Väisänen, 2020). Sak-ajalla tehty pedagogista toimintaa valmisteleva arviointi- ja suunnittelutyö on tärkeää pedagogisen toiminnan kehittämiseksi. Varhaiskasvatuksen opettajat kokevat sak-ajan merkitykselliseksi, jotta laadukas varhaiskasvatus toteutuu (Autioniemi 2019; Väisänen, 2020).

3 VARHAISKASVATUKSEN VAIHTUVA HENKILÖSTÖ

Varhaiskasvatuksessa hyödynnetään sijaisia ja varahenkilöitä paikkaamaan vakituisten työntekijöiden poissaoloja. Varhaiskasvatuksessa työskentelevistä sijaisista ja varahenkilöstä on vähän tutkimustietoa Suomessa ja muualla maailmalla.

Siitosen (2021) mukaan varhaiskasvatuksen varahenkilöt ovat usein lastenhoitajia, jotka työskentelevät niissä lapsiryhmissä, missä heitä eniten tarvitaan. Siitonen mainitsee myös, että päiväkodissa voi olla vakituisia varahenkilöitä, jotka tuuraavat päiväkodin työntekijöitä tarpeen mukaan. Vakituksille varahenkilöille päiväkotia ja lapsiryhmän toimintamallit ovat tuttuja mutta esimerkiksi lyhytaikainen sijainen voi tulla uuteen päiväkotiin ja lapsiryhmään tuntematta toimintatapoja. Päiväkodilla voi olla myös vakituisia sijaisia, joita he pyytävät ensimmäiseksi tuuraamaan vakituisen työntekijän työvuoroa.

Sijaiset ja varahenkilöt voivat vaikuttaa päiväkodin arkeen, kuten Erkkilän (2018, s. 93) opinnäytetyön tutkimustulokset osoittivat, että tutut sijaiset vaikuttavat myönteisesti työyhteisön toimintakulttuuriin, henkilöstöön sekä lapsiin ja lisäksi tuttuus vaikuttaa sijaisen työnkuvan muodostumiseen. Myös Mäki-Pollarin (2020, s. 61) opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan sijaisten pätevyys ja sijaisuuden kesto vaikuttavat päiväkodin toimintaan. Hänen tutkimustulostensa mukaan etenkin osaavat sijaiset koetaan tärkeäksi pedagogisen toiminnan toteutumisen kannalta.

Varhaiskasvatuksen sijaisuuksia on eri työtehtäviin päiväkodissa. Varhaiskasvatuksen opettajan sijaisuuksia voi tehdä esimerkiksi alan opiskelija. Varhaiskasvatuslaissa todetaan, että ”jos varhaiskasvatuksessa toimivan 26–32 §:ssä säädetyn henkilöstön tehtävään ei saada henkilöä, jolla on säädetty kelpoisuus, tehtävään voidaan ottaa enintään vuoden ajaksi kerrallaan henkilö, jolla suoritettujen opintojen perusteella on riittävät edellytykset ja tehtävän edellyttämä taito tehtävän hoitamiseen” (Varhaiskasvatuslaki, 6. luku, 33 §, 540/2018). Varhaiskasvatuksen sijaisella voi olla esimerkiksi varhaiskasvatusalalta työkokemusta

tai koulutustaustaa. Yleisesti on toivottavaa, että sijaisella olisi työkokemusta lasten kanssa työskentelystä ja sijaisilla olisi työtä tukevia opintoja taustalla (Karlsson ym., 2018).

Sijaisuus on määräaikainen työsuhde, jonka täsmällistä kestoaikaa ei ole tiedossa sopimusta tehdessä esimerkiksi, kun on kyse vakituisen työntekijän sairauslomasta (Kröger & Hjelt, 2007, s. 7). Karlsson ym. (2018) mukaan sijaisilla on tärkeä rooli varhaiskasvatuksessa. Sijaiset ovat vastuussa lasten ja lasten vanhempien kanssa työskentelystä, kun vakituinen työntekijä on poissa. Sijaisuusjakso voi kestää muutamista tunneista useisiin päiviin (Karlsson ym., 2018).

Kun vakituinen työntekijä on poissa, se vaatii vakituiselta työntekijältä opetuksen valmistelua ja suunnittelua sijaisen tuloa varten (Hardman & Tippetts, 2001). Vakituisen työntekijän tehtävä on valmistella sijaisen tuloa materiaalein ja suunnitelmin, jotta sijainen pystyy toteuttamaan opetusta, kun vakituinen työntekijä on poissa (Hardman & Tippetts, 2001). Hardman ja Tippetts (2001) mukaan sijaisen työtä voidaan tukea kertomalla sijaiselle opetussuunnitelmasta ja lasten tarpeista sekä lasten oppimista tukevista keinoista. Myös varhaiskasvatuksen sijaisia käsittelevän opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan sijaiset kokevat hyvän työilmapiirin, työhyvinvoinnin ja perehdytyksen vaikuttavan heidän kokemuksiinsa tullessa tervetulleeksi ja osaksi päiväkodin työyhteisöä (Kastinen, 2022, s. 37). Vakituinen henkilöstö ei voi olettaa, että sijaisen tullessa töihin, hän tietäisi opetettavasta aiheesta ja omaksuisi heti tuurattavana olevan työntekijän työn. Hardman ja Trippets (2001) toteavat, että sijaiselle voidaan tarjota vaihtoehtoisia materiaaleja ja toimintoja opetukseen, jotka vastaavat vakituisen työntekijän suunniteltua pedagogista toimintaa.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus toteutettiin kevään 2023 aikana. Tutkimus on laadullinen ja sen lähestymistapa on hermeneuttinen. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluina haastellen viittä ($N=5$) varhaiskasvatuksen opettajaa yksilöhaastatteluiden muodossa verkkovälitteisesti. Tässä luvussa esitellään tutkimuskysymykset ja tarkastellaan tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä vaiheita.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä, miten sijaiset ja varahenkilöt vaikuttavat pedagogiseen toimintaan ja kuinka varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat sijaiset pedagogisen toiminnan suunnittelussa.

Tutkimuskysymykset:

1. Millä tavalla varhaiskasvatuksen opettajat näkevät sijaisten ja varahenkilöiden vaikuttavan pedagogiseen toimintaan?
2. Kuinka varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat sijaiset ja varahenkilöt pedagogisen toiminnan suunnittelussa?

4.2 Tutkimusote

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Hirsjärvi ja Hurme (2000, s. 23) mainitsevat, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija ja kohde ovat vuorovaikutuksessa ja Brannen (1992, s. 4) mukaan kvalitatiivinen tutkija tarkastelee tutkimusaihettaan monipuolisesti. Tälle tutkimusaiheelle ominaisinta oli päätyä tutkimusotteista laadulliseen tutkimukseen, koska tämän tutkimuksen tuloksilla ei pyritä yleistämään vaan sen sijaan kuulemaan eri näkemyksiä ja ajatuksia tutkimusaiheesta. Ronkainen ym. (2014, s. 82) mainitsevat, että laadulliselle tutkimukselle keskeistä on tutkijakeskeisyys, jolloin tutkija on keskeinen tutkimuksen toimija, valintojen tekijä tai tutkimukselle keskeinen työkalu. Tässä

tutkimuksessa haastateltiin viittä eri päiväkodeissa työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa kuullen heidän näkemyksiään sijaisten ja varahenkilöiden työskentelystä lapsiryhmässä. Haastattelussa haastateltiin varhaiskasvatuksen opettajia, miten he huomioivat vaihtuvan henkilöstön pedagogisessa suunnittelussa ja kuinka varhaiskasvatuksen opettajien mielestä sijaiset vaikuttavat pedagogiseen toimintaan.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija tekee osallistuvaa havainnointia ja esimerkiksi haastattelututkimuksissa saatu aineisto on haastattelijan ja haastateltavan yhteistyön tulos (Brannen, 1992, s. 5; Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 23). Ronkaisen ym. (2014, s. 83) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aineisto on yleensä pieni, koska aineiston merkityksiä tulkitaan ja ymmärretään osana kokonaisuutta tai asiayhteyksiä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia viiden varhaiskasvatuksen opettajan näkemyksiä tutkimusaiheesta.

4.3 Tutkimuksen lähestymistapa

Tutkimuksen lähestymistapa on hermeneuttinen. Hermeneuttinen tai tulkinnallinen laadullinen tutkimus pyrkii kuulemaan tutkittavia ja heidän tapansa luoda merkityksiä ilmiölle ja todellisuudelle (Ronkainen ym., 2014, s. 97). Haastatteleamalla tutkittavia tutkija kuulee haastateltavien näkemyksiä ja kokemuksia ja hahmottaa heidän luomia merkityksiään ilmiölle. Hermeneuttisessa lähestymistavassa korostetaan tutkijan ja tutkittavan vuoropuhelua, tutkijan herkkyyttä toisen ihmisen kokemusten ymmärtämiseksi sekä empaattisen kuuntelemisen taitoja (Ronkainen ym., 2014, s. 97).

Kun haastattelut on tehty Ronkaisen ym. (2014, s. 97) mukaan tutkimuksessa tuodaan ilmi tutkimusprosessissa syntynyt ymmärrys ilmiöstä. Haastatelluaineistojen tutkimuskysymysten kannalta tärkeät havainnot avattiin ja aineiston analyysissä tuotiin esille varhaiskasvatuksen opettajien näkemykset sijaisten vaikutuksista pedagogiseen toimintaan sekä sijaisten huomioimisesta pedagogisessa suunnittelussa.

4.4 Tutkimuksen osallistujat

Tutkimukseen osallistui viisi varhaiskasvatuksen opettajaa erään Keski-Suomen kunnan eri päiväkodeista. Laadullisessa tutkimuksessa tärkeää on, että tutkittavilla henkilöillä on kokemusta tutkittavasta asiasta tai he tietävät tutkittavasta ilmiöstä paljon (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 3. luku). Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat ovat opiskelleet yliopistossa kasvatustieteiden kandidaatiksi tai maisteriksi ja toimineet valmistumisensa jälkeen varhaiskasvatuksen opettajana. Jokainen haastateltava työskentelee kasvattajatiimissä, johon kuuluu kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa ja lastenhoitajia ja erityisavustajia. Haastateltavien sen hetkisen opetettavan lapsiryhmän ikäjakaumat poikkeavat toisistaan. He toimivat varhaiskasvatuksen opettajina niin esiopetusikäisten lapsiryhmässä kuin nuorempienkin lasten lapsiryhmässä.

Tutkimuksen tiedonantajia ei valittu satunnaisesti vaan tarkoitukseen sopivasti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 3.4. luku). Osallistuminen haastatteluun oli vapaaehtoista. Tutkimuksen kannalta merkittävää oli, että jokaisella tutkittavalla on työtaustaa varhaiskasvatuksen opettajan tehtävistä, jotta he pystyvät kertomaan eri yksikköjen toimintamalleista suhteessa sijaisiin ja varahenkilöihin sekä sijaisten ja varahenkilöiden huomioimisesta pedagogisessa suunnittelussa ja toiminnassa.

4.5 Tutkimusaineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla viittä ($N=5$) varhaiskasvatuksen opettajaa eri päiväkodeista. Varhaiskasvatuksen opettajat valikoituivat tutkittaviksi, koska tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden kannalta oli tärkeää kuulla varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä tutkimusaiheesta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, s. 18) korostetaan varhaiskasvatuksen opettajan pedagogista vastuuta, joten tutkimuksen kannalta merkittävää oli kuulla heidän kokemuksiaan vaihtuvan henkilöstön vaikutuksista heidän pedagogiseen suunnitteluunsa ja pedagogiseen toimintaan.

Haastattelut pidettiin vuoden 2023 maaliskuun aikana ja haastattelut toteutettiin etäyhteyksin videokokouksien muodossa. Haastatteluissa opettajien näkemyksiä aiheesta ja haastattelut nauhoitettiin yliopiston ääninauhurilla sekä haastattelun äänite tallennettiin myös videokokous-sovellukseen. Suurinta osaa tutkittavista lähestyttiin kasvotusten ja heidän avullaan löytyi loput haastateltavat. Lumipallo-otanta on aineistonkokoamismenetelmä, jolloin haastattelujen alkutilanteessa on avainhenkilö, joka johdattaa tutkijan toisten tiedonantajien luo (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 3.4. luku). Lumipallo-otannalla tutkimukseen löytyi lopulta kaikki tutkittavat.

Tutkimukselle ominaisinta oli päätyä haastattelutekniikoista teemahaastatteluun. Teemahaastattelussa haastattelun teema-alueet on etukäteen määrätty ja haastattelu kohdennetaan määrättyihin teemoihin ja niihin liittyviin tarkentaviin kysymyksiin (Eskola & Vastamäki, 2015, s. 29; Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 47; Tuomi & Sarajärvi, 2018, 3.1.1. luku). Tutkimushaastattelun kysymykset ja teemat pohjautuivat tutkimuskysymyksiin millä tavoin varhaiskasvatuksen opettajat kokevat sijaisten vaikuttavan pedagogiseen toimintaan ja miten sijaiset huomioidaan pedagogisessa suunnittelussa (Liite 1).

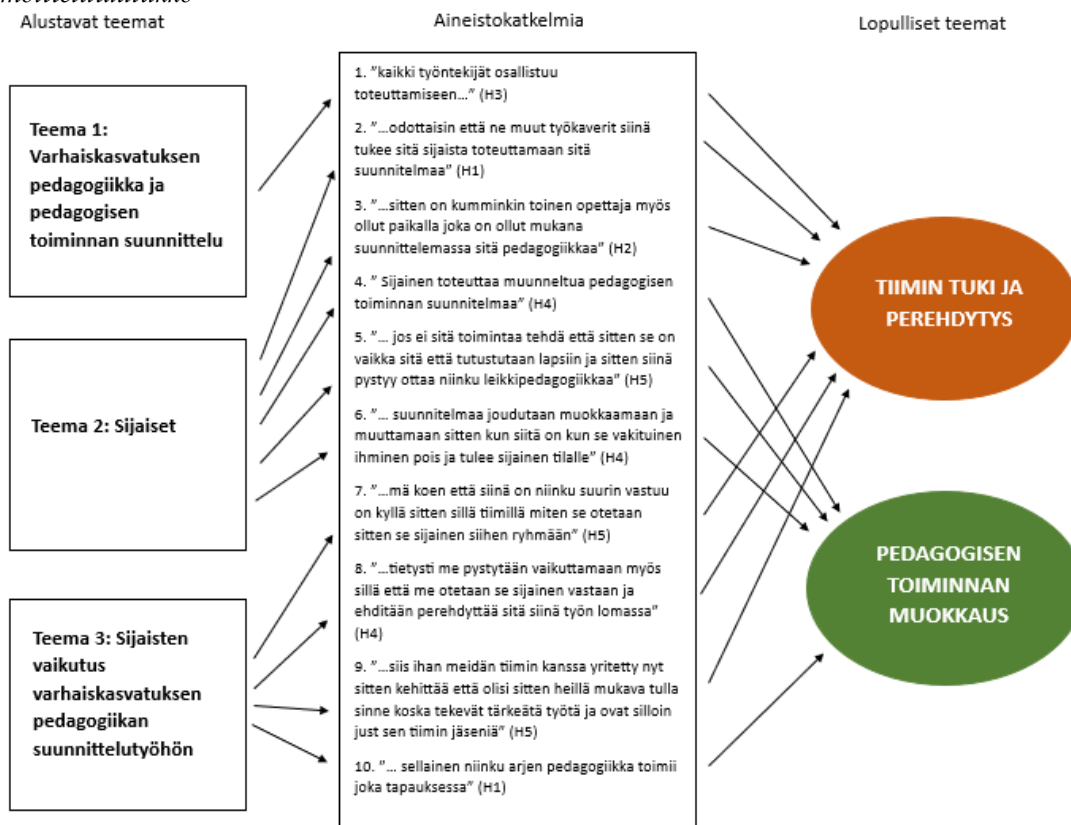
Hirsjärven ja Hurmeen (2000, s. 48) mukaan teemahaastattelussa edetään keskustellen tietyistä teemoista huomioimalla haastateltavien tulkintoja ja tarkastellen heidän luomia merkityksiään. Haastatteluiden keskiössä on keskustelleva vuorovaikutus tutkijan ja haastateltavan välillä ja tutkija johtaa haastattelua tukilistan avulla, joka pohjautuu tutkimuksen teemoihin. Puolistrukturoidussa haastattelussa teema-alueet ovat kaikille osallistujille samat mutta kysymysten tarkka esitys ja järjestys ovat tutkijan ohjattavissa (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 48). Vapaa ja puolistrukturoitu haastattelutilanne antaa haastateltaville mahdollisuuden kertoa näkemyksistään ja tutkijalle tilaisuuden ymmärtää haastateltavien näkemyksiä.

4.6 Aineiston analyysi

Tutkimusaineiston analyysimenetelmänä hyödynnettiin teemoittelua ja Hirsjärven ja Hurmeen (2000, s. 173) mukaan teemoittelu tarkoittaa analyysivaiheessa aineistosta usein nousevia yhteisiä piirteitä usealle haastateltavalle. He myös toivovat, että piirteet voivat pohjautua teemahaastattelun teemoihin ja teemahaastattelulle tyypillisesti lähtökohtateemat ainakin nousevat esiin. Tämän tutkimuksen alustavat teemat olivat varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja pedagogisen toiminnan suunnittelu, sijaiset ja sijaisten vaikutus varhaiskasvatuksen pedagogiikan suunnittelutyöhön. Alustavien teemojen pohjalta erottuneet lopulliset teemat on esitelty tarkemmin teemoittelutaulukossa (Kuvio 1), jossa kuvataan, miten esimerkiksi alustavan teeman ”Sijaisten vaikutus varhaiskasvatuksen pedagogiikan suunnittelutyöhön” pohjalta on aineistokatkkelma ”... sellainen niinku arjen pedagogiikka toimii joka tapauksessa” (H1) sekä muiden alustavien teemojen avulla on muodostunut lopullinen teema ”pedagogisen toiminnan muokkaus”. Kuviossa H1-H5 tarkoittavat haastateltuja varhaiskasvatuksen opettajia.

Kuvio 1

Teemoittelutaulukko

Tutkimuksen aineiston analysointi aloitettiin kuuntelemalla haastatteluäänitteet ja litteroimalla ne. Tutkimusaineiston litterointi voidaan tehdä kirjoittamalla aineisto tekstiksi huomioiden koko haastatteludialogi tai valikoiden tietyt osat aineistosta (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 138). Tutkimusaineisto litteroitiin kokonaan, jossa huomioitiin tutkijan kysymykset sekä haastateltavan vastaukset. Litteroinnin tavoitteena oli pyrkiä siihen, että litteraatti vastaisi täysin äänitettä ja olisi mahdollisimman totuudenmukainen. Litteroinnit kirjoitettiin tekstinkäsittelyohjelmaan ja litterointivaiheessa haastatteluista poistettiin mahdolliset tunnistetiedot haastateltavista. Kaikki litteraatit kirjoitettiinCalibri fontilla, fonttikoolla 11 ja rivivälillä 1,5. Lopulta haastattelulitteraattia oli 23 sivua.

Tutkimushaastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, joten tutkimusaineisto oli jo valmiiksi jaoteltu teemoihin. Kun litterointi oli valmis, tutkimusaineiston valmiista teemoista eroteltiin tutkimuskysymyksiä vastaavat teemat ja aineistosta poimittiin tutkimuskysymyksiä vastaavat osat. Sopivat kohdat litteraateista siirrettiin erillisiin tekstitiedostoihin tutkimuskysymyksittäin. Haastatteluiden litteraateista löydettiin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia tutkittavien teemojen ja kysymysten välillä. Kaikkien haastateltavien vastauksia tulkittiin tutkimuskysymyksittäin ja niistä erottui teemoja, jotka olivat haastateltavia yhdistäviä tekijöitä suhteessa tutkimuskysymykseen. Pääteemat kuvaavat aineiston keskeisimpiä löytöjä, jotka yhdessä muodostavat tutkimuskysymyksittäin tutkimuksen tulokset.

Haastattelun teemojen lisäksi aineiston analyysivaiheessa voi erottua myös muita teemoja, jotka voivat olla alustavia teemoja mielenkiintoisempia (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 173). Tässä tutkimuksessa teemat valikoituivat pääosin jo haastattelurungon valmiiden teemojen pohjalta, koska ne vastasivat tutkimuksen tutkimuskysymyksiä. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen pohjalta aineistosta valikoitui neljä teemaa ja toisen tutkimuskysymyksen pohjalta kolme teemaa, koska nämä teemat yhdistivät haastateltavien vastauksia ja korostuivat kaikkien varhaiskasvatuksen opettajien puheista. Teemat on esitelty tarkemmin tutkimuskysymyksittäin tutkimuksen tuloksia käsittelevässä luvussa (5 luku).

4.7 Eettiset ratkaisut

Tutkimuksessa huolehdittiin ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisten periaatteiden toteutumisesta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan ihmiseen kohdistuvat tutkimusten eettiset periaatteet ovat ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön kunnioittaminen ja tutkimus toteutetaan siten, ettei siitä ole haittaa ja vahinkoja tutkittaville (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7–9). Ennen tutkimuksen aineistonkeruuvaihetta, haastateltaville lähetettiin tutkimukseen osallistumiseen liittyvä tiedote (Liite 2) ja tietosuojailmoitus, joissa kerrottiin tutkimuksen keskeiset tavoitteet ja tutkimusaineiston käyttötarkoitus.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019, s. 7–9) mukaan tutkimuksessa huolehditaan, että tutkittavat ovat mukana tutkimuksessa vapaaehtoisesti ja saavat keskeyttää tutkimukseen osallistumisen, peruuttaa tutkimukseen osallistumisen ja saavat tietoa tutkimuksen sisällöstä ja käytännön toteutuksesta. Tietosuojailmoituksessa ja tiedotteessa kerrottiin tarkemmin haastateltavalle, hänen oikeuksistaan ja henkilötietojen käsittelystä. Aineiston säilyttämisessä ja käyttämisessä noudatettiin Jyväskylän yliopiston määrittelemiä tietosujoaohjeita. Haastatteluaineisto nauhoitettiin yliopiston ääninauhurilla ja aineisto säilytetään yliopiston omalla suojatulla U-aseamalla. Aineiston henkilötiedot pseudonymisoitiin eli tutkittavien suorat tunnistetiedot poistettiin (Jyväskylän yliopisto). Tutkija toimi itse tutkimusrekisterin rekisterinpitäjänä ja tutkijalla oli ainoastaan pääsy aineistoihin ja tutkimusaineisto hävitettiin, kun tutkimuksen aineiston analyysi oli valmis.

Tutkimuksessa huolehdittiin henkilötietojen laillisesta käsittelyperusteesta, eri tahojen rooleista henkilötietojen käsittelyssä, henkilötietojen käyttötarkoituksesta, henkilötietojen poistamisesta ja siitä, että haastateltavat olivat tietoisia omien henkilötietojensa käytöstä (Tenk, 2019, s. 12). Tutkittavat eivät ole erotettavissa aineistosta, koska haastatteluissa ei kerätty suoria tunnistetietoja haastateltavista mutta jos haastatteluissa esiintyi vahingossa joitain tunnistetietoja, ne poistettiin litteroinnin yhteydessä.

5 TULOKSET

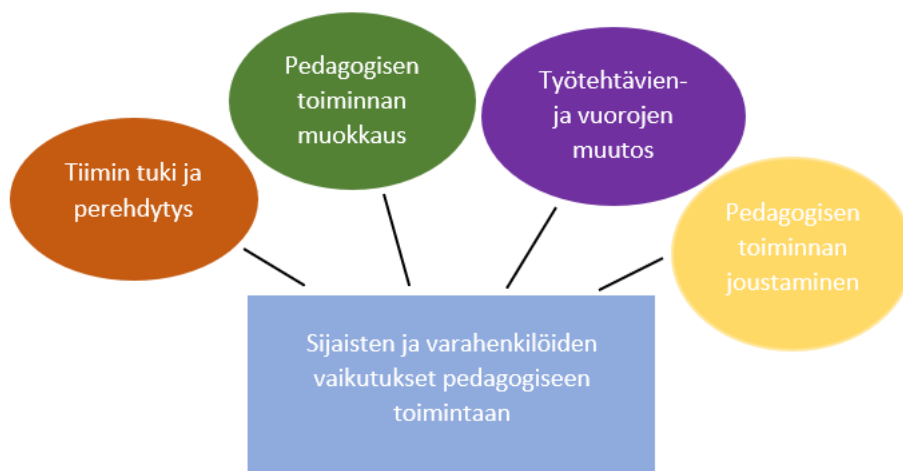
Tässä luvussa esitellään tutkimuskysymyksittäin tutkimuksen tulokset ja haastateltuihin varhaiskasvatuksen opettajiin viitataan aineistositaateissa satunnaisesti muodostetuilla koodeilla H1-H5.

5.1 Sijaisten ja varahenkilöiden vaikutukset pedagogiseen toimintaan

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä, miten sijaiset vaikuttavat pedagogiseen toimintaan ja tulokset on avattu tekstissä sekä Kuvio 2. Haastateltujen varhaiskasvatuksen opettajien lapsiryhmissä on työskennellyt sijaisia ja varahenkilöitä, kun on tarvittu työntekijöitä tuuraamaan sairaspöissaoloja ja äkillisiä poissaoloja. Työtehtävät riippuvat siitä, kenen työvuoroa sijainen on tullut tuuraamaan. Sijaisten ja varahenkilöiden työjaksot ovat vaihdelleet yksittäisistä päivistä muutamiin kuukausiin. Varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset sijaisista ovat monipuolisia ja kokemuksiin on vaikuttanut sijaisen työkokemus, pätevyys työhön, valmistumisvuosi, aktiivisuus, perehdyttäminen ja tuttuus lapsiryhmälle.

Kuvio 2

Sijaisten ja varahenkilöiden vaikutus pedagogiseen toimintaan (pääteemoittain)

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista erottui neljä teemaa, jotka kuvaavat heidän näkemyksiään sijaisten ja varahenkilöiden vaikutuksista pedagogiseen toimintaan. Pääteemat ovat *"tiimin tuki ja perehdytys"*, *"pedagogisen toiminnan muokkaus"*, *"työtehtävien- ja vuorojen muutos"* ja *"pedagogisen toiminnan joustaminen"*. Teemat esitellään tarkemmin alaluvuittain.

5.1.1 Tiimin tuki ja perehdytys

Tiimin tuki ja perehdytys korostuivat haastatteluissa (Kuvio 2). Varhaiskasvatuksen opettajat korostivat, että heidän lapsiryhmissään kaikki kasvattajatiimin jäsenet osallistuvat pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. *"kaikki työntekijät osallistuu toteuttamiseen, päävastuu suunnittelusta ja että sitä toteutetaan on opettajalla mutta kaikki osallistuu sitten siihen toteuttamiseen"*, kuten eräs haastateltava totesi. Opettajan päävastuulla on pedagogiikan suunnittelu mutta kaikki kasvattajat toteuttavat pedagogista toimintaa. Kasvattajatiimin tuki korostuu myös silloin, kun varhaiskasvatuksen opettaja on poissa ja sijainen tuuraa hänen työvuoroaan. Haastatellut opettajat kertoivat, että pedagogisen toiminnan toteutusta tukee muut kasvattajatiimin jäsenet. Esimerkiksi tiimin toinen opettaja, jonka kanssa pedagogisia suunnitelmia on tehty. Sijaisen tai varahenkilön työskennellessä lapsiryhmässä, toinen opettaja ohjaa pedagogisen toiminnan toteutumista pedagogisten suunnitelmien mukaan. Sijaisen työskentely ryhmässä muuttaa pedagogista toimintaa, jolloin tiimin tuki ja rooli korostuu.

Tiimin tuki korostuu myös sijaisen tai varahenkilön perehdytyksessä lapsiryhmän toimintaan. Seuraava lainaus haastattelusta kuvaa varhaiskasvatuksen opettajien käsitystä heidän vastuustansa tiiminä ottaa sijainen mukaan ryhmään.

Paljonhan se on sitten siitä tiimistä että mihinkä sitten sijainen tulee että olisi mahdollisimman mukava sitten tulla sinne sijaiseksi että kaikki tarvittava info löytyisi siitä niinku helpposti tosi helposti jossakin saatavilla ja olisi semmoinen olo että että voi just tolleen kysyä että voiko tehdä tämän asian mutta tämä on vähän eri tavalla mutta mä koen että siinä on niinku suurin vastuu on kyllä sitten sillä tiimillä miten se otetaan sitten se sijainen siihen ryhmään. (H5)

Tiimi pystyy tukemaan sijaisen ja varahenkilön työntekoa sillä, että heitä perehdytetään tarpeeksi ja heidät otetaan myönteisesti vastaan. Eräs varhaiskasvatuk-

sen opettaja nosti esille, että kasvattajatiimi huolehtii siitä, että sijaisia tai varahenkilöitä varten on valmiiksi tehty lapsilistat pienryhmistä ja niissä kaikki tarvittava tieto lapsiryhmän lapsista.

...pystyisi ottamaan silleen sijaiset sinne meidän ryhmään mukaan että heistä olisi mukava sinne tulla ja tulisivat mielellään ja olis jotenkin helppo tulla siihen meidän tiimiin mukaan että sitä on kovasti yrittänyt ollaan siis ihan meidän tiimin kanssa yritetty nyt sitten kehittää että olisi sitten heillä mukava tulla sinne koska tekevät tärkeätä työtä ja ovat silloin just sen tiimin jäseniä. (H5)

Edellä olevassa aineistoesimerkissä haastateltu kuvaa, miten heidän tiimi pyrkii ottamaan sijaiset mukaan tiimiin. Sijaiset huomioidaan tasavertaisina työkalureina samoin kuin muutkin vakituiset työntekijät.

5.1.2 Pedagogisen toiminnan muokkaus

Varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat haastatteluissa, että sijaisten ja varahenkilöiden tullessa töihin lapsiryhmään, he toteuttavat suunniteltua varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. Kuitenkin varhaiskasvatuksen opettajat mainitsivat, että päivät ovat erilaisia ja ensisijaisesti huolehditaan lasten yksilöllisistä tarpeista. Pedagogisen toiminnan muokkaus (Kuvio 2) nousi esille useissa haastatteluissa ja kuten seuraavassa aineistoesimerkissä todetaan, että sijainen toteuttaa muunneltua pedagogisen toiminnan suunnitelmaa.

... tietysti sitä suunnitelmaa joudutaan muokkaamaan ja muuttamaan sitten kun siitä on kun se vakituinen ihminen pois ja tulee sijainen tilalle. Oli se sijainen tuttu tai ei. Sijainen toteuttaa muunneltua pedagogisen toiminnan suunnitelmaa. (H4).

Pedagoginen toiminta siis toteutuu lapsiryhmässä, mutta sitä voidaan muuttaa päivään ja tilanteeseen sopivaksi sijaisen tullessa töihin lapsiryhmään. Haastatteluissa kävi ilmi, että iältään nuorimpien lasten lapsiryhmissä sijaisten ja varahenkilöiden pedagogisen toiminnan toteutus voi myös keskittyä tarvittaessa suunnitellun pedagogisen toiminnan sijaan lapsiin tutustumiseen, leikkipedagogiikkaan sekä arjen pedagogiikkaan.

5.1.3 Työtehtävien- ja vuorojen muutos

Silloin, kun sijaisia tai varahenkilöitä ei saada töihin lapsiryhmään, tämä vaikuttaa vakituisten työntekijöiden työvuoroihin ja työtehtäviin. Haastateltavat kertoivat, että suunniteltua pedagogista toimintaa toteutetaan silloin soveltamalla mutta tarvittaessa esimerkiksi lapsiryhmän opettajat joustavat sak- ajastaan ja ovat läsnä lapsiryhmässä. Eräs haastateltu totesi, että ”Vaatii sinä päivänä niinku opettajalta vähän enemmän ja on tavallaan vastuussa siitä et homma toimii”. Varhaiskasvatuksen opettaja huolehtii viime kädessä siitä, että lasten arki on suunniteltu pedagogiseksi ja päivään kuuluu pedagogista toimintaa. Kuitenkin moni haastateltu mainitsi, että ensi sijassa huolehditaan lasten hyvinvoinnista ja arjen sujuvuudesta ja sitten mahdollisista pedagogisista tuokioista.

No kyllähän se aina se riippuu ihan lasten päivistä mutta se helposti menee vähän semmoiseksi tulipalojen sammutteluksi elikkä siinä on sitten vähän vaikeampi ottaa silleen spontaanistikin semmoista pedagogista toimintaa että sitten se menee aika orjallisesti sitten sen suunnitelma mukaan tai sitten voi olla että pitää ihan kokonaan sitten siitä sen päivän toiminnasta että kun jos ei vaan yksinkertaisesti ole niitä käsiä tarpeeksi. (H5)

Edellä olevassa aineistoesimerkissä varhaiskasvatuksen opettaja kuvaa, miten lapsiryhmässä pedagoginen toiminta yritetään pitää suunnitelman mukaan tai tarvittaessa siitä luovutaan kokonaan, kun työntekijöitä ei ole tarpeeksi. Arjen pedagogiikan tärkeys korostuu, kun pienryhmätoimintaa tai lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjattujen toimintojen harjoittelulle ei jää aikaa, koska työntekijöitä on liian vähän suhteutettuna lapsien määrään. Sijaisen tai varahenkilön läsnäolo lapsiryhmässä mahdollistaa pedagogisen toiminnan ainakin vähintään arjen pedagogiikan tasolla. Ilman sijaisia tai varahenkilöitä, päivälle suunniteltu pedagoginen toiminta voi jäädä kokonaan pois.

5.1.4 Pedagogisen toiminnan joustaminen

Eräessä haastattelussa kävi ilmi, että ryhmän lasten ikä vaikuttaa siihen, mitä toimintaa sijainen ohjaa. Tässä kyseisessä tilanteessa haastateltava koki, että hänellä on parempi lapsituntemus ja hänen on helpompi toteuttaa suunnittelemaansa pedagogista toimintaa itse. Eräs varhaiskasvatuksen opettaja mainitsi, että sijais-

ten tai varahenkilöiden tulo lapsiryhmään ei saisi vaikuttaa pedagogisen toiminnan toteutumiseen, koska toiminta on jo suunniteltu. Kuitenkin haastateltujen vastauksista erottui näkemys myös siitä, että tarvittaessa pedagogisesta suunnitelmasta luovutaan kokonaan (Kuvio 2). Yksi haastateltava toi esille, että esimerkiksi silloin, kun tiimissä on tavallista vähemmän työntekijöitä, pedagogisesta toiminnasta joustetaan ja kaikista pedagogisista tavoitteista ei voida pitää kiinni. Kun pedagogista tavoitteista luovutaan kokonaan, tiimi keskittyy huolehtimaan arjen sujuvuudesta ja lasten hyvinvoinnista.

Sijaisen tullessa töihin, hänet otetaan mukaan toimintaan ja kerrotaan, mikä hänen tehtävänsä on. Eräs haastateltu kertoi, että ”aamulla sitten katsottu, pidetty semmoinen pieni pikku palaveri ketkä siihen on ehtinyt tulla että mitenkä sen päivän kanssa sitten tehdään”. Sijaisen tuloa töihin, huomioidaan sille päivälle suunnitellun pedagogisen toiminnan sopivuus sijaiselle tai varahenkilölle. Tilanteessa huomioidaan erityisesti sijaisen pätevyys ja tuttuus lapsiryhmälle. Mikäli sijainen on vieras, hänelle suunnattu suunniteltu pedagogisen toiminnan toteutus voidaan antaa mahdollisesti toiselle opettajalle tai toiminta siirretään toiseen ajankohtaan tai sen tilalle keksitään vaihtoehtoisia toimintaa.

5.2 Sijaisten ja varahenkilöiden huomioiminen pedagogisessa suunnittelussa

Toisen tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin millä tavoin varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat vaihtuvan henkilöstön pedagogisessa suunnittelussaan. Tulokset on esitelty tekstissä sekä Kuvio 3.

Varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat, että koko tiimi osallistuu pedagogiseen suunnitteluun mutta viimekädessä suunnitteluvastuu on varhaiskasvatuksen opettajalla, joka huolehtii, että opetus toteuttaa opetussuunnitelmien tavoitteita. Pedagoginen suunnittelu tapahtuu yleensä sak-ajalla, mikäli se toteutuu arjessa. Eräs haastateltava mainitsi, että heillä varahenkilö tuuraa varhaiskasvatuksen opettajien työvuoroja, jotta sak-ajat saadaan pidettyä. Haastatteluissa ilmeni myös, että opettajat pitävät koko tiimin kanssa arjessa käytyjä pedagogia

keskusteluja sekä tiimipalavereja tärkeinä pedagogisen suunnittelun hetkinä. Tiimipalavereissa kasvattajatiimi käy tulevan viikon ohjelman, kirjaavat pedagogisen viikkosuunnitelman sekä keskustelevat sen hetken tärkeimmät asiat lapsiryhmästä.

Kuvio 3

Sijaisten ja varahenkilöiden huomioiminen pedagogisessa suunnittelussa (pääteemoittain)

Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa suhteessa sijaisten ja varahenkilöiden huomioimisesta pedagogisessa suunnittelussa erottui kolme teemaa, jotka kuvaavat heidän näkemyksiään. Pääteemat ovat ”*pedagogisten suunnitelmien muokkaus*”, ”*pedagogisten suunnitelmien selkeys*” ja ”*sijaisten huomiot kehittämissä pedagogista toimintaa*”.

5.2.1 Pedagogisten suunnitelmien muokkaus

Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat, että he muokkaavat pedagogisia suunnitelmiaan usein, kun sijaisia tai varahenkilöitä on tulossa töihin lapsiryhmään. Varhaiskasvatuksen opettajat korostivat viikko- ja päiväsuunnitelmien tärkeyttä, koska pedagogisista viikkosuunnitelmista näkee mitä lapsiryhmä on sillä viikolla tehnyt ja onko päivän pedagogiset suunnitelmat muutet-

tavissa. Muutoksissa huomioidaan silloin sijaisen halukkuus ja kyvykkyys toteuttaa suunniteltua pedagogista toimintaa. Seuraavassa aineistolainauksessa haastateltu kertoo tarkemmin, miten sijainen huomioidaan jo suunnitellun pedagogisen viikkosuunnitelman muokkauksessa.

... ollaan yritetty just sen pedagogisen viikkosuunnitelman avulla siihen että olisi niinku selkeästi näkyvissä että mitä ollaan vaikka muuten sillä viikolla tehty että sittenhän sitä tai niinku sitä sen päivän toimintaa voidaan vähän tota muuttaa että ollaan sitten kysytty että että kokeeko vaikka sitten niinku mielekkääksi että jos nyt on joku askartelu että onko ihan OK jos hän semmoisenkin niin extempore vetää. (H5)

Sijaisen työskennellessä lapsiryhmässä, häntä kuullaan ja päivän pedagogista suunnitelmaa voidaan muuttaa sijaiselle sopivaksi. Osa haastatelluista kertoi, että he varautuvat etukäteen suunnittelemalla pedagogista toimintaa, kun tiedetään, että sijainen tai varahenkilö on tulossa töihin lapsiryhmään. Tiedon saanti sijaisen tai varahenkilön saapumisesta töihin lapsiryhmään vaihtelee mutta esimerkiksi eräs haastateltava mainitsi, että heillä tiedotetaan koko tiimiä poissaoloista puhelimitse yhteisessä tiedonjakoryhmässä. Sijaisen tai varahenkilön työvuoroa ja päivän pedagogista toimintaa aloitetaan suunnittelemaan ja tarvittaessa muokkaamaan heti, kun tieto sijaisen tarpeesta ilmenee.

5.2.2 Pedagogisten suunnitelmien selkeys

Haastateltavat mainitsivat, että sijaisten tai varahenkilöiden mahdollinen työskentely lapsiryhmässä huomioidaan pedagogissa suunnitelmissa ja kuten seuraavassa lainauksessa ilmenee, pedagogisista viikkosuunnitelmista tehdään selkeitä sijaista varten (Kuvio 3).

... myös aina hyvä muistutus itselle että että tota kun on just sellaiset selkeät suunnitelmat mitä tehdään niin niin sitten siihen on helppo hypätä myös niinku mukaan vähän extempore että tekisi niistä suunnitelmista aina semmoisia että ne on helposti luettavissa myös muillekin kuin meidän tiimille. (H5)

Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan pedagogisista suunnitelmista tehdään selkeitä, jotta suunnitelmat olisivat toteutettavissa myös vaihtuvalla henkilöstöllä. Yksi haastatelluista varhaiskasvatuksen opettajista toi esille, että hänellä on ollut jo pitkään toimintatapana suunnitella pedagogisesta toiminnasta sellainen,

joissa huomioidaan sijaisten työskentelyn mahdollisuus. ”...Oon oppinut suunnittelemaan sen toiminnan jo niin, että siinä on aina valmiiksi huomioitu se mahdollisuus, että on itse pois tai työpari on poissa”, näin totesi eräs haastateltava.

Suurin osa haastatelluista varhaiskasvatuksen opettajista kertoi, että sijaiset otetaan huomioon tulevien toimintakausien pedagogisessa suunnittelussa mutta yksi haastateltava kertoi, että sijaisten huomioiminen pedagogisessa suunnittelussa ei ole tarpeen. Eräs haastateltu kertoi, että ”pyritään suunnittelemaan kokonaisuudessa tää ryhmän arki silleen että se se toimii että oli siinä kuka ihminen tahansa sitten siinä sitä pedagogista puolta pitämässä ja ohjaamassa että se ei ole niinku meistä vakituisista työntekijöistä kiinni”. Toinen haastateltu puolestaan totesi haastattelussaan, että ”kun tulevaa toimintakautta aina suunnitellaan yritetään tehdä se se sijaisen sinne meidän ryhmään tulo mahdollisimman helppoksi”. Tulevaa toimintakautta suunniteltaessa tuotetaan sijaisia varten materiaalia, jotka auttaisivat sijaisia ja varahenkilöitä sopeutumaan lapsiryhmään. Myös ryhmäkohtainen pedagoginen suunnitelma on tärkeä työkalu sijaisten tullessa töihin lapsiryhmään, josta he voivat lukea tärkeimmät asiat lapsista.

Aineistosta erottui myös huomio siitä, että aikaisemmin varahenkilöiden ja erityisesti sijaisten huomioiminen tulevan toimintakauden pedagogisessa suunnittelussa on ollut vähäistä. Sijaisten ja varahenkilöiden huomioiminen pedagogisessa suunnittelussa on lisääntynyt suhteessa entiseen, kuten seuraavassa aineistolainauksessa todetaan.

Ehkä jos päiväkodilla on ollut omia varahenkilöitä he ovat olleet mukana siellä suunnittelussa ja suunnittelupäivissä ja muualla mutta aikaisemmissa työpaikoissa aika vähän tehty tällaista materiaalia sen sijaisen elämän helpottamiseksi. Se on enemmän ollu sellaista hillaista tietoa, että tosi paljon ollaan sen päivän aikana puhuttu auki ja aamulla selvitetty mutta näkisin, että viime aikoina on ollut paljon kehitystä sen suuntaan. (H3)

Sijaiset ja varahenkilöt koetaan tärkeäksi osaksi arkea ja koko tiimi ja työyhteisö voi yhdessä myönteisesti vaikuttaa, että sijaisia ja varahenkilöitä saadaan päiväkotiin myös jatkossa.

5.2.3 Sijaisten huomiot kehittämässä pedagogista toimintaa

Varhaiskasvatuksen opettajat toivovat, että sijaiset pääsisivät enemmän vaikuttamaan varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan lapsiryhmässä tuoden omia vahvuuksiaan esiin sekä kertomalla mahdollisista huomioistaan lapsiryhmästä.

Mä toivon että hän hänkin voisi vaikuttaa että jos hän huomaa jotain sellaista meidän arjessa mikä mitä voisi muuttaa tai mikä voisi toimia ehkä paremmin että hän myös sitten niinku hänellä rohkeutta sanoa niistä tai että ehkä me itsekin muistettaisiin kysyä että hei oletko huomannut jotain sellaista että mikä sun mielestä täällä ei toimi tai mitä voisi kyllä koska ne kaikki arjen havainnot on tosi tärkeitä ja ihminen joka tulee ulkopuolelta ja tulee vaikka yhdeksi päiväksi niin hän voi sitten huomata paljonkin asioita että se on ehkä sellainen mikä puuttuu tällä hetkellä. (H1)

No olisi ihana varsinkin jos on tosi sellaisia sijaisia jotka on käynyt monessa eri paikassa tai jotenkin tuoreita näkemyksiä sieltä koulutuksesta että kuunneltaisiin myös niiden sijaisten näkemyksiä siitä ja sitten tietenkin kun tulee jostain ulkopuolelta ja näkee sen ryhmän toiminnan vähän niinku ulkopuolisen silmin niin sieltä saattaisi saada arvokasta uutta tietoa ja arvokasta sellaista näkemystä mitä itse ei ole tullut ajatelleeksi ja jos sijaisella olisi mahdollisuus kertoa niitä ja jos siltä sijaiselta kysyttäisiin mitä voisit kehittää toiminnassa. (H3)

Edellä olevien aineistoesimerkkien mukaan varhaiskasvatuksen opettajat kokevat sijaisten näkemykset ja huomiot arvokkaiksi ja haluaisivat hyödyntää näitä pedagogisessa suunnittelussa. Sijaiselle haluttaisiin antaa mahdollisuus vaikuttaa lapsiryhmän toiminnan kehittämiseen tuomalla esiin omia ideoitaan ja näkemyksiään. Lyhytaikaisilla sijaisilla on vähän vaikutusmahdollisuuksia pedagogiikkaan, koska usein päivän pedagoginen toiminta on jo suunniteltu. Heiltä kuitenkin edellytetään sopeutumista päiväkodin toimintakulttuuriin ja sijaisen vahvuusalueet eivät välttämättä ehdi nousta esiin lyhyen sijaisuusjakson aikana. Haastattelujen perusteella sijaisten huomiot koetaan arvokkaiksi, mutta niiden esille tuominen vaatii sijaiselta rohkeutta. Luvun alussa todettiin, että koko kasvattajatiimi osallistuu pedagogiseen suunnitteluun, siksi tiimin tehtävä on luoda lapsiryhmästä sellainen, jossa sijainen uskaltaa kertoa mahdollisista havainnoistaan, jotta havaintoja voidaan hyödyntää pedagogisen toiminnan suunnittelussa.

6 POHDINTA

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustuloksia sekä esitetään johtopäätöksiä. Luvussa avataan myös tutkimuksen arviointiin liittyviä seikkoja sekä luvun lopussa on esitetty ideat mahdollisista jatkotutkimuksista.

6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla tutkittiin varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä sijaisten vaikutuksista pedagogiseen toimintaan. Toisen tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin, miten sijaiset ja varahenkilöt huomioidaan pedagogisessa suunnittelussa.

Tutkimustulokset osoittivat, että kasvattajatiimin tuella on merkittävä vaikutus pedagogisten suunnitelmien toteutumiseen sijaisten ja varahenkilöiden työskennellessä lapsiryhmässä. Koko kasvattajatiimi osallistuu pedagogisten suunnitelmien tekemiseen ja toteutukseen varhaiskasvatuksen opettajan johdolla. Varhaiskasvatuksen opettaja hallitsee ryhmän pedagogiikkaa esimerkiksi ohjaamalla kasvattajatiimiä ja tulevia pedagogisia toimintoja (Heikka ym., 2016). Pedagogisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuu varhaiskasvatuksen opettajat, sosionomit, lastenhoitajat, erityisopettajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö (Opetushallitus, 2022, s. 18). Myös aikaisemman tutkimuksen tulokset osoittavat, että päiväkodin sisäinen yhteistyö perustuu yhteisöllisyyteen ja yhteinen pedagogisen toiminnan suunnittelu on keskeinen tiimin yhteisöllisyyttä tukeva tekijä (Rouvinen, 2007, s. 194). Lisäksi aikaisempien tutkimusten tulosten perusteella koko kasvattajatiimin osallisuus ja toimiva keskusteluyhteys on tärkeää pedagogiselle suunnittelulle, koska jokaiselle työntekijälle kuuluu vastuu ja oikeus osallisuudesta pedagogiikan toteuttamiseen ja suunnitteluun (Thurén, 2019, s. 29; Fonsén, 2014, s. 104).

Tutkimustuloksissa korostui kasvattajatiimin vastuu huolehtia sijaisten ja varahenkilöiden perehdytyksestä. Myös aikaisempien tutkimusten tulosten pe-

rusteella perehdytys on koettu tärkeäksi ja sijaiset toivovat, että heille kerrottaisiin päiväkodin toimintakulttuurista sekä lapsiryhmän päivärytmistä (Kastinen, 2022, s. 35). Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että koko kasvattajatiimillä on tärkeä rooli huolehtia sijaisten ja varahenkilöiden riittävästä perehdytyksestä sekä suunnitellun pedagogisen toiminnan toteutumisesta. Kuitenkin tulokset osoittivat myös, että esimerkiksi sijaisuusjakson pituus, sijaisten tuttuus lapsiryhmälle ja tiimille sekä työkokemus vaikuttavat sijaisen sopeutumiseen ja perehdytykseen päiväkodissa. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että usein sijaisille ei ole selkeää perehdytysrakennetta ja etenkin tuntemattomat ja lyhytaikaiset sijaiset toimivat pääosin lisäkäsiparina arjen toiminnassa (Mäki-Pollari, 2020, s. 62). Uuden lyhytaikaisen sijaisen työtehtävät painottuvat enemmän perushoidollisiin tehtäviin kuin pedagogiikkaan (Erkkilä, 2018, s. 93). Vakituisen henkilöstö arvioi sijaisen sopivuutta suunnitellulle pedagogiselle toiminnalle ja mukauttaa sen sijaiselle sopivaksi.

Pedagogista toimintaa ylläpidetään vaikka lapsiryhmässä työskentelisi sijainen tai varahenkilö. Tutkimustulosten mukaan pedagoginen toiminta kuitenkin mukautetaan sijaiselle tai varahenkilölle sopivaksi, jotta se on toteutettavissa. Toiminnan toteutuksessa huomioidaan myös sijaisen osaaminen ja tuttuus lapsiryhmälle. Erityisesti niissä tiimeissä, joissa on kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa, sijaisen tuuratessa toista opettajaa, toinen opettaja huolehtii, että suunnitellut pedagogiset toiminnot pidetään. Pedagogisia suunnitelmia voidaan muuttaa sijaiselle sopivaksi mutta tarvittaessa niiden toteutus voidaan siirtää toiseen ajankohtaan, koska päiväkodissa huolehditaan ensisijaisesti arjen pedagogiikan sujuvuudesta ja lasten hyvinvoinnista. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että selkeät pedagogiset suunnitelmat tukevat ja auttavat sijaisten ja varahenkilöiden sekä vakituisten työntekijöiden työskentelyä lapsiryhmässä. Tiimin jäsenet vastaavat yhdessä pedagogiikan toteutumisesta jakaen johtajuuden tiimissä (Fonsén, 2014).

Heikka ym. (2016) tutkimuksen tulokset osoittivat, että varhaiskasvatuksen opettajan pedagoginen suunnittelu ja arviointi on opettajien yksilöllistä suunnittelua ja arviointia sekä yhteissuunnittelua lastenhoitajien kanssa tiimipalaverissa. Myös tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että varhaiskasvatuksen

opettajat suunnittelevat pedagogista toimintaa yhdessä tiimin kanssa tiimipalaverissa. Tiimin jäsenten ajatuksia ja ideoita kuullaan ja ne otetaan mukaan pedagogisiin suunnitelmiin. Heikka ym. (2016) tutkimustulosten mukaan päivittäisessä toiminnassa varhaiskasvatuksen opettaja kuulee melko vähän lastenhoitajien neuvoja pedagogisessa suunnittelussa ja arvioinnissa. Tämän tutkimuksen tulokset puolestaan osoittivat päinvastaista. Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat suunnittelevansa pedagogista toimintaa yhdessä tiiminä ja myös sijaisten tuomat huomiot ja näkökulmat koetaan tärkeiksi suunnittelun kehittämiseksi. Varhaiskasvatuksen opettaja on pedagogisen suunnittelun ja arvioinnin päävastuussa mutta koko kasvattajatiimin ja vaihtuvan henkilöstön huomioiden kuuleminen voi rikastaa ja kehittää pedagogista toimintaa.

Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että etenkin sijaisten huomioiminen tulevan toimintakauden suunnittelussa on lisääntynyt. Ennen toimintakauden pedagogisessa suunnittelussa on saatettu ottaa huomioon varahenkilöt mutta sijaisten huomioiminen on korostunut ja heidät huomioidaan nykyään myös jo päivittäisten pedagogisten suunnitelmien tasolla. Pedagogisen toiminnan suunnittelu ja mahdollisesti suunnitelmien muokkaus aloitetaan heti, kun saadaan tieto, että sijainen tai varahenkilö on tulossa töihin. Vakituisen työntekijän tehtävä on huolehtia, että opetus on suunniteltu ja valmisteltu kun sijainen tuuraa vakituisen työntekijän työvuoron (Hardman & Tippetts, 2001). Tämän tutkimuksen tulosten perusteella pedagogisten suunnitelmien selkeys, valmistelu ja ennakointi ovat keskeisimpiä toimintatapoja, miten tiimi toimii, kun sijaisen tai varahenkilön tulo on tiedossa. Pedagogiset suunnitelmat tehdään sellaisiksi, jotka myös vaihtuva henkilöstö pystyy toteuttamaan. Myös Mäki-Pollarin (2020, s. 42) tutkimustulosten mukaan lapsiryhmän toimintatapoja ja suunnitelmia saatetaan muuttaa sijaisten tullessa töihin. Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat valmistavansa tarvittavia materiaaleja sijaisia ja varahenkilöitä varten, jotka tukevat heidän perehdyttämistään ja työskentelyään lapsiryhmässä, kuten Hardman ja Trippets (2001) ovat myös todenneet tutkimuksessaan.

Tutkimuksen merkittävin tulos on varhaiskasvatuksen opettajien halu kuulla sijaisten huomiota kehittääkseen lapsiryhmänsä pedagogista toimintaa.

Tuloksissa korostui varhaiskasvatuksen opettajien halu kuulla ja huomioida sijaisien vahvuuksia ja ideoita arjessa. Sijaisilta ja varahenkilöiltä saatu ryhmän ulkopuolisen henkilön näkökulma koetaan tärkeäksi, koska haastatellut kokivat uusien ajatusten kehittävän tiimin toimintaa. Varhaiskasvatuksen opettajat asemoivat sijaiset ja varahenkilöt osaksi päiväkodin yhteisöä ja he pyrkivät yhdessä tiiminä luomaan sijaisen tai varahenkilön tulon lapsiryhmään helpoksi ottamalla heidät osaksi tiimiään. Kastisen (2022, s. 37) tutkimustulokset osoittivat, että sijaiset haluavat kuulua osaksi työyhteisöä ja kokevat palaamisen tuttuun lapsiryhmään ja päiväkotiin helpommaksi. Tämän tutkimuksen haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat toivovat sijaisilta huomioita ja ajatuksia lapsiryhmän toiminnasta, jotta pedagogista toimintaa voitaisiin kehittää yhä toimivammaksi. Sijaisien huomioiden ja ideoiden kuuleminen on ensisijaisesti varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla, koska varhaiskasvatuksen opettajan pedagogiseen johtajuuden tehtäväksi lukeutuu pedagogiikan johtamisen ohella muiden kasvattajatiimien jäsenten kuuleminen (Fonsén, 2014).

Haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat käsittävät sijaiset ja varahenkilöt osaksi päiväkodin henkilöstöä. Tämän tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että hyvällä perehdytyksellä ja ilmapiirillä sekä tiimin tuella sijaisen työskentelyä halutaan tukea, jotta sijainen tulisi myös jatkossa töihin lapsiryhmään. Sijaiset ja varahenkilöt luetaan osaksi päiväkodin henkilöstöä ja varhaiskasvatuksen opettajat haluavat osallistaa sijaiset ja varahenkilöt pedagogiseen toimintaan, koska koko kasvattajatiimi huolehtii, että lapsiryhmän lasten arki on pedagogisesti rakennettua.

6.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheet

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan tarkasteltaessa tutkimuksen luotettavuutta on huomioitava tutkimuksen kohde ja tarkoitus. Tämän tutkimuksen kohde on varhaiskasvatuksen opettajat, koska tutkimuksen kannalta oli tärkeää kuulla heidän näkemyksiään tutkimusaiheesta, koska he ovat päävastuussa pedagogii-

kasta. He pystyivät myös koulutuksellisen taustansa ansiosta tarkastelemaan tutkimusaihetta pedagogiikan kautta, mikä oli tutkimuskysymyksen kannalta tärkeää. Tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitavaa, että kokemusten ollessa tutkimuksen kohteena, ne ovat myös yksilöllisiä ja perustuvat haastateltavien muistoihin.

Aineiston keruu on myös yksi tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttava tekijä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 6.3. luku). Tämän tutkimuksen aineistonkeruun menetelmä oli teemahaastattelu ja varhaiskasvatuksen opettajia haastateltiin yksitellen verkkovälitteisesti. Tarkasteltaessa tutkimuksen luotettavuutta, on huomioitava tutkimushaastattelujen ajankohtien ja verkkovälitteisesti käytyjen haastattelujen vaikutus tutkimustuloksiin. Kasvotusten käydyt haastattelut olisivat luultavasti luoneet enemmän tulkintaa mutta, koska tämän tutkimuksen haastattelumenetelmänä oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, ei tulkinnot olleet haastattelun keskiössä vaan haastateltavien vastaukset. Haastattelujen ajankohdat sovittiin sähköpostitse ja haastateltavat saivat itse ehdottaa sopivaa ajankohtaa.

Tutkimuksen tiedonantajat vaikuttavat myös tutkimuksen luotettavuuteen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 6.3. luku), tämän tutkimuksen tiedonantajina toimivat varhaiskasvatuksen opettajat. Tutkimushaastatteluun osallistuvia varhaiskasvatuksen opettajia oli yhteensä viisi, koska laadullisen tutkimuksen aineiston koko on pieni eikä laadullisella tutkimuksella pyritä tilastollisiin yleistyksiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 3.4. luku). Alun perin tarkoituksena oli pyytää tutkijalle tuntemattomia varhaiskasvatuksen opettajia osallistumaan tutkimukseen mutta tämä osoittautui tutkielman aikataulutuksen kannalta liian hitaaksi tavaksi löytää tutkittavat. Lopulta lähestyttiin varhaiskasvatuksen opettajia, joista pääosa oli tutkijalle tuttuja, mutta joiden lapsiryhmissä työskentelystä ei ole tutkijalla työkokemusta. Erään haastateltavan kautta löytyi myös viimeisen osallistujan tutkimukseen. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida myös lähteiden luotettavuuden kautta (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 189), tässä tutkimuksessa luotettavuus lähteistä varmistettiin jo haastatteluiden alussa kysymällä haastateltavien ammatillisesta ja koulutuksellisesta taustasta.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tärkein luotettavuuden kriteeri on tutkija itse sekä koko tutkimusprosessi, koska tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena (Eskola & Suoranta, 1998, 5. luku; Tuomi & Sarajärvi, 2018, 6.3. luku). Tutkija vaikuttaa aineiston analysointiin ja tulkintoihin. Tutkija ei vaikuta haastateltavien vastauksiin, vaan haastattelukysymyksistä pyrittiin tekemään mahdollisimman tarkat ja helposti ymmärrettävät, jotta aineistosta saisi parhaan mahdollisen hyödyn. Haastattelukysymysten toimivuutta ennakoitiin suorittamalla pilottihaastattelun varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijalle, jolla on työkokemusta varhaiskasvatuksen opettajan työstä.

Luotettavuuteen vaikuttaa myös tutkimuksen kesto ja aineiston analyysi (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 6.3). Tutkimus toteutettiin 2023 kevään aikana kandidaatin tutkielman aikataulun mukaan. Luotettavuutta tarkasteltaessa on oleellista, että tutkija on huomionnut kaiken käytettävän aineiston ja sen oikeanlaisen litteroinnin sekä, että aineisto kuvaa haastateltavien tulkintoja mahdollisimman paljon (Hirsjärvi & Hurme, 2000, s. 189). Tässä tutkimuksessa on huomioitu kaikki kerätty aineistomateriaali ja sen hyödyntämisestä on huolehdittu jo aineiston analyysivaiheessa. Haastattelut jaoteltiin teemoittain ja haastattelukysymyksittäin ja analyysivaiheessa huolehdittiin, että tulkinnat haastatteluaineistoista tehtiin koko aineiston perusteella.

Tutkimuksen vahvistuvuus tarkoittaa tutkimuksen tulosten tukeutumista toisiin vastaavaa ilmiötä tarkasteleviin tutkimuksiin (Eskola & Suoranta, 1998, 5. luku). Tutkimuksen aihealueelta ei ole tehty aikaisemmin tutkimuksia, vaan aihealuetta on sivuttu eri tutkimuksissa. Tutkimuksen tuloksista keskustellaan suhteessa aikaisempiin tutkimuksiin. Tutkimuksen luotettavuutta ei voida siis suoraan arvioida vahvistuvuuden kautta, koska tutkimustuloksia ei voida verrata suoraan aiempiin tutkimuksiin. Puolestaan tulosten siirrettävyydellä tarkoitetaan tulosten siirtämistä toiseen kontekstiin (Eskola & Suoranta, 1998, 5. luku). Tutkimus on toteutettavissa uudelleen mutta tulokset eivät välttämättä ole suoraan siirrettävissä toiseen kontekstiin, koska ne perustuvat haastateltujen yksilöllisiin näkemyksiin. Tuloksissa oli paljon samankaltaisuutta mutta myös eriäviä näkemyksiä tutkimusaihealueelta.

Tutkimusta tarkasteltaessa on huomioitava myös sen eettisyys. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019, s. 7) mukaan eettiset periaatteet ja lainsäädäntö ohjaavat ihmiseen kohdistuvaa tutkimusta. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja ennen tutkimusta ja sen aikana on huolehdittu, että tutkittavat ovat tietoisia tutkimuksen ja haastatteluaineiston hyödyntämisen tarkoituksesta. Tutkimusaineistoa on hyödynnetty vain tutkimuksen työstämisessä ja tietosuojailmoituksessa ja tiedotteessa on kerrottu tarkemmin aineiston tuhoamisesta ja mahdollisten tunnistetietojen pseudonymisoinnista.

Tämän tutkimuksen tulokset jättävät myös mahdollisuuden jatkotutkimuksille. Sijaisten tarve on ollut selvästi viime aikoina esillä ja tämän tutkimuksen tulokset avaavat varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmaa vaihtuvasta henkilöstöstä päiväkodissa. Varhaiskasvatuksen opettajien toive ja kiinnostus kuulla sijaisten ajatuksia ja huomioita lapsiryhmän toiminnasta nousi vahvasti esiin tutkimustuloksissa. Tulosten perusteella olisi mielenkiintoista tutkia aihetta tarkemmin ja tutkimustietoa voisi kerätä esimerkiksi siitä, miten sijaisten huomiot ja ideat pääsisivät käytäntöön ja huomioitaisiin pedagogisessa suunnittelussa. Löytyisikö sijaisten huomioille jokin toimiva menetelmä tai järjestelmä, jolla huomiot ja ideat tulisivat kuulluiksi ja hyödynnetyiksi. Tutkimustulosten mukaan sijaisten huomioiminen pedagogisessa suunnittelussa on lisääntynyt ja jatkotutkimusta voisi kehittää myös tästä aiheesta. Sijaisten tarve näkyy paitsi julkisessa keskustelussa mutta myös päiväkodeissa, koska sijaisten mahdolliseen työskentelyyn lapsiryhmässä varaudutaan jo pedagogisessa suunnittelussa. Miten vaihtuva henkilöstö on huomioitu vuosia sitten vai onko huomioitu lainkaan ja miten vaihtuvan henkilöstön huomioiminen jo pedagogisessa suunnittelussa voi vahvistaa lapsiryhmän pedagogista toimintaa entisestään.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli saada käsitys varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksistä vaihtuvan henkilöstön vaikutuksista pedagogiseen toimintaan sekä, miten vaihtuva henkilöstö huomioidaan pedagogisessa suunnittelussa. Tutkimustulosten myötä voidaan todeta, että sijaiset ja varahenkilöt koetaan tärkeäksi osaksi päiväkodin toimintaa ja heidän tuloaan ja työskentelyään halutaan tukea hyvällä perehdytyksellä ja myönteisellä ilmapiirillä.

LÄHTEET

- Alila, K & Ukkonen-Mikkola, T. (2018). Käsiteanalyysistä varhaiskasvatuksen pedagogiikan määrittelyyn. *Kasvatus*. 49(1), 75–81.
<https://www.researchgate.net/publication/337137007> Luettu 18.1.2023.
- Autioniemi, H-M. (2019). "Ilman SAK-työaika ei olis kunnollista lapsiryhmätyötä eikä kunnollista suunnittelutyötä" Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia suunnittelu-, arviointi- ja kehittämistyöajasta. [Kandidaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX- julkaisuarkisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201905242789>
- Brannen, J. (1992). Combining qualitative and quantitative approaches: an overview. Teoksessa J, Brannen. *Mixing Methods: Qualitative and Quantitative Research*.
- Edwards, S & Nuttall, J. (2005). Getting beyond the "what" and the "how": Problematising pedagogy in early childhood education. *Early Childhood Folio* 9, 34, 34-38. <https://doi.org/10.18296/ecf.0216> Luettu 20.4.2023.
- Erkkilä, E. (2018). *Lyhytaikaiset sijaisuudet päiväkodeissa; Päiväkodin johtajien kokemuksia vuokratyön käyttämisestä päiväkodin työyhteisöissä*. [Pro gradu - tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo- julkaisuarkisto.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201811262897>
- Eskola, J & Suoranta, J. (1998). Laadullisen tutkimuksen arviointi. Teoksessa J. Eskola & J. Suoranta. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. Tampere.
- Eskola, J & Vastamäki, J. (2015). Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (toim.) PS-kustannus.
- Fochi, P-S. (2022). Pedagogical documentation as a strategy for planning and communicating children's learning and pedagogical day-to-day life. *European early childhood education research journal*, 30(2), 227–238.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2022.2046840>

- Fonsén, E. (2014). *Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatuksessa*. [Väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo- julkaisuarkisto.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9397-3>
- Hardman, S & Tippetts, Z. (2001). Permanent Teacher Preparation for Substitute Teachers. *SubJournal*, 2(1), 21-25.
<https://www.proquest.com/encyclopedias-reference-works/permanent-teacher-preparation-substitute-teachers/docview/62277788/se-2?accountid=11774>
- Heikka, J. & Waniganayake, M. (2011). Pedagogical leadership from a distributed perspective within the context of early childhood education. *International Journal of Leadership in Education*, 14(4), 499–512.
<https://doi.org/10.1080/13603124.2011.577909>
- Heikka, J., Halttunen, L, & Waniganayake, M. (2016). Investigating Teacher Leadership in ECE Centres in Finland. *Journal of Early Childhood Education Research*, 5(2), 289-309. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201701121142>
- Heikka, J., Hirvonen, R., Kahila, S., Pitkäniemi, H., Yada, T & Hujala, E. (2022). Links between teachers' planning, assessment and development time and implementation of curriculum in early childhood education. *Early Years*.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09575146.2022.2059067?needAccess=true>
- Hirsjärvi, S & Hurme, H. (2000). Empiirisen tutkimuksen lähtökohtia. Teoksessa S. Hirsjärvi & H. Hurme. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Yliopistopaino. Helsinki.
- Jokela, T. (2022). *Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia pedagogisesta suunnittelusta alle 3-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmissä*. [Pro gradu - tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX- julkaisuarkisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202301031028>
- Jyväskylän yliopisto. Tietosuojaohjeet tutkijalle. Nettisivut.
<https://www.jyu.fi/fi/yliopisto/tietosuoja/ohjeet/tietosuojaohjeet-tutkijalle#autotoc-item-autotoc-3> Luettu 13.1.2023.

- Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. (2017). Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030: Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>
- Karila, K. (2019). Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Teoksessa Lastentarhanopettajaliitto. *Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. Nyt on pedagogiikan aika*. Lastentarhanopettajaliiton julkaisu.
https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf
- Karlsson, R., Bigsten, A. & Garvis, S. (2018). A snapshot of substitute early childhood teachers in Sweden and Australia: Differences in training, regulation and quality. *Journal of Early Childhood Studies*, 2(1), 21–32.
<http://dx.doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720182145> Luettu 10.3.2023.
- Kastinen, S. (2022). *Uutena työntekijänä päiväkodissa – sijaisten kokemuksia*. [Kandidaatin tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX- julkaisuarkisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202205132688>
- Kröger, T & Hjelt, J. (2007). Määräaikaista työsuhdetta selvittävän työryhmän raportti. Työministeriö.
https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisut/4286.pdf
- Kymäläinen, S. (2021). Yle. Uutisartikkeli. Julkaistu 12.10.2021.
<https://yle.fi/a/3-12129267> Luettu 16.2.2023.
- Lemmetyinen, M. (2019). *Varhaiskasvatuksen opettajan suunnittelu-aika ja pedagoginen suunnittelu*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX- julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201905222707>
- Lindroos, N. & Sallinen, I. (2019). *Päiväkodin johtajien näkemyksiä lyhytaikaisten sijaisten vaikutuksesta varhaiskasvatuksen laatuun*. [AMK-opinnäytetyö, Laurea- ammattikorkeakoulu]. Theseus- julkaisuarkisto.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019060314411>

- Mäki-Pollari, R. (2020). *Vakituisen henkilöstön näkemyksiä sijaisista päiväkodin pedagogisessa toiminnassa*. [Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto]. Jultika-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202011183130>
- Opetusalan ammattijärjestö OAJ. (2019). Varhaiskasvatuksen opettajia koskevat työaikamääräykset. <https://www.vol.fi/uploads/2019/01/3818c073-varhaiskasvatuksen-opettajia-koskevat-tyoaikamaarykset.pdf> Luettu 8.1.2023.
- Opetushallitus. (2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf Luettu 8.1.2023.
- Pakanen, A. (2019). Varhaiskasvatuksen pedagogiikan vahvistamisen aika on juuri nyt!. (2019). *Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. Nyt on pedagogiikan aika*. Lastentarjanopettajaliiton julkaisu. https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf
- Raevaara, N. (2021). *Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty? Varhaiskasvatuksen opettajan SAK-ajan käyttö, sen vaikutus pedagogiikan laatuun ja työhyvinvointiin*. [Kandidaatin tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo-julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202102182155>
- Rintakorpi, K. (2019). Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksen suunnittelun ja kehittämisen välineenä. (2019). *Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri muuttuu. Nyt on pedagogiikan aika*. Lastentarjanopettajaliiton julkaisu. https://www.vol.fi/uploads/2019/01/62b0f739-pedagogiikan-aika-3painos_nayttis3.pdf
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. (2014). *Tutkimuksen voimasanat*. Sanoma Pro Oy. Helsinki.
- Rouvinen, R. (2007). *Tässä työssä yhdistyy kaikki. Lastentarhanopettajat toimijoina päiväkodissa*. [Väitöskirja, Joensuun yliopisto]. eRepo- julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-458-903-1>

- Salminen, J. (2014). *The Teacher as a Source of Educational Support. Exploring Teacher-Child Interactions and Teachers' Pedagogical Practices in Finnish Preschool Classrooms*. [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5982-1>
- Salminen, J. (2017). Kasvattaja lasten kehityksen ja oppimisen tukijana. Teoksessa M. Koivula., A. Siippainen. & P. Eerola-Pennanen. *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Vastapaino. Tampere.
- Savela, S. (2023). Yle. Uutisartikkeli. Julkaistu 27.1.2023. <https://yle.fi/a/74-20014247> Luettu 22.4.2023.
- Siitonen, E. (2021, 9. elokuuta). Varahenkilöt ovat välttämättömiä päiväkotien arjessa. Tehy. Blogi- kirjoitus. <https://www.tehy.fi/fi/blogi/varahenkilot-ovat-valttamattomia-paivakotien-arjessa> Luettu 13.2.2023
- Thurén, M. (2019). *Pedagoginen suunnittelutyö päiväkotiryhmässä. Varhaiskasvatuksen opettajan näkökulma*. [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. Trepo- julkaisuarkisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202004173330>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi. Helsinki.
- Varhaiskasvatuslaki. 2018/540. Luettu 19.1.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540#L5P21>
- Väisänen, L. (2020). *Varhaiskasvatuksen opettajana työskentelevien sak-ajan käytön kokemuksia*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. JYX-julkaisuarkisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202010166261>

LIITTEET

Liite 1 Haastattelurunko

Aloitus:

- Ketä teidän tiimiin kuuluu?
- Millainen ammatillinen ja koulutuksellinen tausta sinulla on?

Teema 1: Varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja pedagogisen toiminnan suunnittelu

- Kertoisitko työstäsi varhaiskasvatuksen opettajana?
- Kuvailisitko, mitä teidän lapsiryhmässänne tarkoittaa varhaispedagogiikka?
  - o Mikä/mitkä opetussuunnitelma ohjaa teidän lapsiryhmän varhaispedagogiikkaa?
- Kuvailisitko sinun pedagogisia tehtäviäsi lapsiryhmässä?
- Ketkä osallistuvat lapsiryhmässä pedagogisen toiminnan toteuttamiseen?
- Miten sinä toteutat pedagogisen toiminnan suunnittelua päiväkodissa?
  - o Ketkä osallistuu lapsiryhmän pedagogisen toiminnan suunnitteluun?

Teema 2: Sijaiset

- Millaisia kokemuksia sinulla on sijaisista varhaiskasvatuksessa työurasi aikana?
- Työskenteleekö/ onko työskennellyt lapsiryhmässänne sijaisia ja/ tai varahenkilöitä?
- Kuinka pitkiä sijaisuusjaksoja lapsiryhmässänne on ollut?
- Kuvailisitko millaisissa työtehtävissä varahenkilöt/ sijaiset ovat toimineet päiväkodissa?
- Jos sijainen/ varahenkilö on tarvittu hoitamaan lapsiryhmän työntekijän työvuoron, toteuttaako sijainen/ varahenkilö silloin suunniteltua varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa?
  - o Millä tavoin sinä ennakoit ja suunnittelet lapsiryhmän päivän toiminnan, jos on tiedossa, että sijainen/ varahenkilö tuuraa lapsiryhmän työntekijän työvuoron?
  - o Entä jos on ollut tilanne, että sinä olet ollut poissa ja sijainen on tarvittu tuuraamaan työvuoroasi, toteuttaako sijainen silloin sinun suunnittelemaa toimintaa?

Teema 3: Sijaisten vaikutus varhaiskasvatuksen pedagogiikan suunnittelu-työhön

- Täytyykö sinun varautua etukäteen suunnitteleamalla pedagogista toimintaa, jos on tiedossa, että sijainen/ varahenkilö on tulossa töihin lapsiryhmään?

- Kertoisitko esimerkein, millaisia pedagogisia suunnitelmia teet silloin pedagogisen toiminnan toteuttamiseksi?
- Kuinka mielestäsi suunniteltu varhaiskasvatuksen pedagogiikka toteutuu lapsiryhmässä, jos sijaista/ varahenkilöä ei saada töihin ja lapsiryhmässä työntekijät työskentelevät alimiehityksellä
- Kuinka kokemustesi perusteella muuttaisit sijaisten vaikutusmahdollisuuksia varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan?
- Huomioitko tulevan toimintakauden pedagogisessa suunnittelussa sijaisen mahdollisen työskentelyn lapsiryhmässä?
  - Millä tavoin huomioit sijaiset tässä pedagogisessa suunnittelutyössä?
  - Onko aikaisemmissa työpaikoissa huomioitu sijaiset/ varahenkilöt tulevan toimintakauden pedagogisessa suunnittelussa?
- Haluaisitko lisätä vielä jotain vastauksiisi?

Liite 2 Tiedote tutkimuksesta

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

KASVATUSTIETEIDEN
LAITOS

1.2.2023

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Tutkimuksen nimi ja rekisterinpitäjä

Tutkimuksen nimi: "Sijaisten vaikutus varhaiskasvatuksen opettajien pedagogiseen suunnittelutyöhön –
Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia"

"Varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä vaihtuvan henkilöstön merkityksestä varhaiskasvatuksen pedagogiikalle" (Lopullinen tutkimuksen nimi)

Rekisterinpitäjä: Tiia Eskelinen (kandidaatintutkielman tekijä)

1. Pyyntö osallistua tutkimukseen

Sinua pyydetään mukaan, jossa tutkitaan varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia sijaisten huomioimisesta pedagogisessa suunnittelussa ja toteutuksessa. Tutkimuksessa selvitetään varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ja käytännöntapoja, kuinka sijaiset vaikuttavat heidän pedagogiseen suunnitteluun ja miten opettajat ennakoivat pedagogista suunnitteluaan. Sinua pyydetään tutkimukseen, koska työskentelet varhaiskasvatuksen opettajana ja sinulle pedagoginen suunnittelutyö on tuttua ja sijaisista ja/tai vaihtuvasta henkilöstöstä on kokemusta. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja siihen osallistumista. Liitteessä on kerrottu henkilötietojesi käsittelystä.

Tutkimukseen osallistuu 5 varhaiskasvatuksen opettajaa Jyväskylän kaupungin eri päiväkodeista.

Tämä on yksittäinen tutkimus, eikä sinuun oteta myöhemmin uudestaan yhteyttä.

2. Vapaaehtoisuus

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, keskeyttää osallistumisen tai peruuttaa jo antamasi suostumuksen syytä ilmoittamatta milloin tahansa tutkimuksen aikana. Tästä ei aiheudu sinulle kielteisiä seurauksia.

3. Tutkimuksen kulku

Tutkimus on haastattelututkimus ja sen kesto on arviolta noin 60 min. Haastattelut ovat yksilöhaastatteluja ja ne toteutetaan Teams- videopuhelun välityksellä. Haastattelussa keskustellaan sinun lapsiryhmän pedagogiikasta ja sinun kokemuksista, miten sijaiset vaikuttavat/ovat vaikuttaneet pedagogiseen suunnitteluun. Haastattelukertoja on vain yksi per haastateltava.

4. Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat hyödyt

Tutkimuksesta on hyötyä yhteiskunnalle, koska sijaisten suuri tarve varhaiskasvatuksessa on ajankohtainen aihe koko Suomessa ja aiheita ei ole tarkasteltu ja tutkittu vielä varhaiskasvatuksen opettajan ja pedagogisen suunnittelun näkökulmasta. Tutkimus tarjoaa uutta tietoa.

5. Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat riskit, haitat ja epä mukavuudet sekä niihin varautuminen

Tutkimukseen osallistumisesta ei odoteta aiheutuvan riskejä, haittoja tai epä mukavuuksia.

6. Tutkimuksen kustannukset ja korvaukset tutkittavalle sekä tutkimuksen rahoitus

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota.

7. Tutkimustuloksista tiedottaminen ja tutkimustulokset

Tutkimuksesta valmistuu kandidaatintutkielma. Valmis kandidaatintutkielma on luettavissa Jyväskylän yliopiston JYX- julkaisuarkistossa, kun se on arvioitu. Tutkittavia ei voida tunnistaa tuloksista, koska suorat tunnistetiedot poistetaan aineiston perustamisvaiheessa.

8. Tutkittavien vakuutusturva

Jyväskylän yliopiston toiminta ja tutkittavat on vakuutettu.

Jyväskylän yliopiston vakuutukset korvaavat etänä suoritettavissa tutkimuksissa ainoastaan sellaiset vahingot, jotka liittyvät suoraan annettuun tutkimustehtävään ja jotka ovat sattuneet varsinaisen ohjeistetun tutkimustehtävän aikana. Vakuutus ei korvaa taukojen aikana sattuneita vahinkoja.

Jyväskylän yliopiston vakuutukset eivät ole voimassa etänä suoritettavissa tutkimuksissa, jos tutkittavan kotikunta ei ole Suomessa.

Vakuutus sisältää potilasvakuutuksen, toiminnanvastuuvakuutuksen ja vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen. Tutkimuksissa tutkittavat (koehenkilöt) on vakuutettu tutkimuksen ajan ulkoisen syyn aiheuttamien tapaturmien, vahinkojen ja vammojen varalta. Tapaturmavakuutus on voimassa mittauksissa ja niihin välittömästi liittyvillä matkoilla.

9. Lisätietojen antajan yhteystiedot

Tiia Eskelinen, tiseske@student.jyu.fi, Jyväskylän yliopisto, Seminaarinkatu 15, PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto, Rekisterinpitäjä ja tutkija.